

Noord-Brabant

Bergen op Zoom

Voormalige Synagoge, Koevoetstraat 39, sluitsteen ingangsboog

TEKST Hebreeuwse inwijdingsdatum, thans onleesbaar.

Waarschijnlijk: 1 Elloel 5593 = 16 augustus 1833.

Eindhoven

Synagoge, Hendrik Casimirstraat 23,

opschrift op steen boven de ingang

TEKST שְׂמַחְתִּי בְּאֲמֵרִים לִי בֵּית יְיָ נִלְךְ

VERTALING ‘Verheugd was ik toen ze mij zeiden: Laten wij gaan naar het huis van de Eeuwige’ (Psalm 122:1).

Geertruidenberg

Voormalige Synagoge, Elfhuizen 1, boven de ingang

TEKST

בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֵךְ

בְּרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ

Deut. 28 : 6

VERTALING ‘Gezegend zijt gij bij uw komen en gezegend zijt gij bij uw uitgaan’ (Deuteronomium 28:6).

OPMERKING Boven de Hebreeuwse inscriptie heeft het gebouw dat van 1873/4 – 1947 synagoge was, twee Stenen Tafelen met de Romeinse cijfers I – X in de gevel.

Grave

Voormalige synagoge, Oliestraat 26 / Korte Roggestraat,

metalen schild op de plaats van de vroegere gevelsteen

TEKST In 1871 gebouwd als synagoge voor de Joodse Gemeenschap van Grave. Onder duitse bezetting eindigde die bestemming en werd de tekst van deze steen afgeslagen.

זָכַר לְחֹרְבֵן קָק' (= קהלה קדושה) גְּרָאוּוּה
תְּנִי' צִבְיָה' (= תהי נפשם צרורה בצרור החיים)

VERTALING ‘Herinnering aan de verwoesting van de heilige gemeente van Grave. Moge hun ziel gebundeld zijn in de bundel van het leven.’
Vgl. I Samuël 25:29.

's-Hertogenbosch

Voormalige synagoge, De Mortel

TEKST 1886 תרמ"ו

VERTALING '646.'

OPMERKING De ingrijpende verbouwing van de synagoge, die uit 1823 stamde, vond plaats in 1885-6, de inwijding was op 10 december 1886.

Putte

OPMERKING VOORAF De gemeente Putte heeft op haar grondgebied drie begraafplaatsen voor leden van de Joodse gemeenten in België, die in Nederland – in tegenstelling tot in België – verzekerd zijn van 'eeuwige grafrust'.

1

In februari 1910 werd op een ledenvergadering van de Israëlitische Begraafenis Vereniging Antwerpen besloten om in Putte een terrein van 2.468 hectare aan te kopen. De inwijding vond plaats op 20 mei 1910. De aankoop werd gedaan vanuit de zogenaamde 'Hollandsche gemeente', numeriek veel kleiner dan de gemeente Machsike Hadass (מחזיקי הדת – letterlijk: 'de handhavers van het geloof') die voornamelijk uit Joden uit Polen en Rusland bestond.

2

Deze laatstgenoemde gemeente, met een eigen begrafenisgenootschap, nam in 1910 een afgescheiden deel van de begraafplaats in gebruik.

3

Na de Eerste Wereldoorlog kwam er opnieuw een stroom van Joodse vluchtelingen uit Oost-Europa (met name uit Litouwen) die zich in Antwerpen vestigden als Shomrei Hadas (שומרי הדת – letterlijk: 'de bewakers van het geloof'). Door een van de leden werd in 1920 in Putte een stuk grond van 1,6 hectare aangekocht en in 1921 in gebruik genomen.

(Gegevens ontleend aan J. Bader, *Verborgen in Brabantse bodem*, 2002.)

1

afbeelding 42

Begraafplaats van de Israëlitische begrafenisvereniging / Frechie Stichting, Putseweg 36, in de omheiningmuur naast de tweede ingang aan de Noordweg, ingemetselde stenen naast de toegang

TEKST LINKS

הכל הולך אל מקום אחד
הכל היה מן העפר
והכל שב אל העפר
קהלת ג. כ

TEKST RECHTS Alles gaat naar één plaats – Alles komt van stof – En keert tot stof weder – Pred. III, 20

44

42

43

VERTALING Als vermeld.

OPMERKING De begraafplaats is eigendom van de Israëlitische Begraafvereniging Antwerpen, na 1932 de Frechie Stichting, genoemd naar Henri Frechie (1845-1932), die de vereniging in 1884 oprichtte. In het toegangshek zijn de letters IB en VA verwerkt. De stenen zijn in 1921 geplaatst.

2

afbeelding 43 Begraafplaats van de Israelitische Orthodoxe Gemeente van Antwerpen Machsike Hadass, Noordweg 38, boven de ingangspoort

TEKST עדי יקיצו וירננו שכני עפר

Hier zijn degenen die zullen ontwaken en zingen – zij die wonen in het stof.

VERTALING (WOORDELIJK) ‘Totdat zij zullen ontwaken en jubelen, die wonen in het stof’ (naar Jesaja 26:19).

3

afbeelding 44 Begraafplaats van de Israelitische gemeente van Antwerpen Shomre Hadas, Putseweg 24, ingangspoort
In het metselwerk erboven

TEKST

כי מלאכיו יצוה לך
לשמרך בכל דרכיך

VERTALING ‘Want aan zijn engelen geeft Hij opdracht voor jou om je te behoeden op al je wegen’ (Psalm 91:11).

Rechts naast de poort

TEKST

חומת בית הקברות הזה ושעריה הוקמו על ידי האדון הנכבד היושב ראש של
הקהלה הקדושה באנטווערפן
מהור"ר (מורנו ורבנו רבי) מאיר יחיאל הלוי ז"ל (=זכרונו לברכה) לזכרון
נשמת אביו היקר כליל המעלות והמדות הדגול מרבבה מהור"ר צבי חיים הלוי
ז"ל נפטר בהושענא רבה בשנת תר"פ ונקבר בשמחת תורה בק"ק (=קהלה
קדושה) וועוועי במדינת שוויץ. זכר צדיק לברכה

VERTALING (WOORDELIJK) ‘De muur van deze begraafplaats en de poorten ervan werden opgericht door de geëerde heer, voorzitter van de heilige gemeente (=Joodse gemeente) in Antwerpen, rabbi Meïr Jechiël Halevy, zijn aandenken zij tot zegen, ter herinnering aan de ziel van zijn beminde vader, de kroon der deugden en beminnelijkheden, die uitstak boven tienduizenden, rabbi Zwi Chaïm Halevy, zijn aandenken zij tot zegen, overleden op Hosjana Rabba in het jaar 670 en begraven op Simchat Tora in de heilige gemeente van Vevey in Zwitserland. Het aandenken van een rechtvaardige is tot zegen.’

OPMERKING Het jaartal (5670 slaat hier op het najaar van 1919.

Links van de poort

TEKST De muur met de poorten van deze begraafplaats werd opgericht door de weledelen heer Max Halevy zg., president van de Israëlitische gemeente Antwerpen als aandenken aan zijn dierbaren vader Hirsch Halevy zg., overleden Hoschana raba 5680 den 15 oktober 1919 en begraven Simchat Thora den 17 oktober 1919 te Vevey Zwitserland. Het aandenken van een rechtvaardige is tot zegen.

Tilburg

Synagoge van de Liberaal Joodse Gemeente Brabant, Willem II-straat 20, naambordje aan de voorgevel

TEKST ערי הנגב

VERTALING ‘De steden van het zuiden’ (Statenvertaling), ‘De steden van de Negev’ (NBV) (Obadja 20).

Veghel

Voormalige Synagoge, Deken van Miertstraat 1
Boven de ingang

TEKST תרכ"ו לפ"ק זה השער לה צדיקים יבואו בו

VERTALING ‘Dit is de poort voor de Eeuwige, hier gaan de rechtvaardigen door (Psalm 118:20). 626 naar de kleine telling. Anno 5626 (=1866).’

De herdenkingsplaat aan de rechter buitenmuur

TEKST

1940 – 1945
Ik geef hun in mijn huis en binnen mijn muren
een gedenkteken en een naam.
Beter dan zonen en dochters. Ik geef een eeuwige naam
die niet uitgeroeid zal worden.

Jesaja 56:5.

ונתתי להם בביתי ובחמותי
יד ושם טוב מבנים ומבנות
שם עולם אתן לו אשר לא יכרת
אאטט 56.5

VERTALING Als vermeld.

OPMERKING Het is niet duidelijk waar de aanduiding אאטט 56.5 onder de Hebreeuwse tekst op slaat, al zal die zeker verband houden met het citaat uit Jesaja.

Limburg

Vught

Begraafplaats, Berkenheuveldreef, Metaheerhuisje,
boven de toegangspoort

TEKST קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדניו

VERTALING 'Klein en groot zijn daar samen, en de slaaf is vrij van zijn
meester' (Job 3:19).

OPMERKING Het metaheerhuisje werd in 1855 gebouwd, de eerste steen werd gelegd door de
zesjarige Joseph Hartogensis, de jongste zoon van kerkvoogd Jeronimus Hartogensis
(19 Tammoez 5615 / 5 juli 1855).

Waalwijk

Herinneringsmonument (op de plaats van de voormalige synagoge),
Grotestraat / Tempelierstraat, stèle

TEKST לזכרון

VERTALING 'Ter nagedachtenis.'